

и благим смыслом жизни есть не внешняя только, а внутренняя связь, т.е. поскольку величайшее страдание жизни просветляется и озаряется до дна полнотою мирового смысла» [1, с. 61]. Связь же здесь та, что если *блаженство есть обладание полнотою жизни, то страдание – её отсутствие*. «Нет светлого Христова Воскресенья без Страстной седмицы. И изо всех заблуждений религиозного искания одно из самых опасных и вместе – одно из самых распространённых – то, которое верит в возможность достигнуть блаженства мимо креста» [1, с. 62]. Житейское благополучие, комфорт и сытость образуют препятствие духовному росту, т.к. дают человеку лишь иллюзию обретения смысла; эта иллюзия и разрушается страданием, которое потому есть необходимое условие духовного подъёма.

Литература:

1. *Трубецкой Е.Н.* Смысл жизни. – М.: Республика, 1994. – 432 с.

МЕДІА-АРТ-ТЕРАПІЯ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДОБИ

Вознесенська Олена,

*кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України,
президент ВГО «Арт-терапевтична асоціація» (Київ)*

В епоху інформаційного суспільства змінюються форми та засоби мистецтва, розвиваються нові підходи до віддзеркалення реальності у творчості, митець виходить на новий рівень спілкування зі своїм глядачем. Сучасні медіа-пристрої, що дозволяють створювати фото та відео та одночасно поділитися цим з великою кількістю глядачів, стали повсякденням. Кожна людина сучасності постійно здійснює комунікацію з новітніми технологіями: інтернет, гаджети та девайси – саме через призму них більшість з нас пізнає і бачить світ. Так і митці почали створювати свої продукти в цьому вже звичному для всіх нас середовищі і за допомогою сучасних технологій. Можна констатувати конвергенцію об'єктивної та віртуальної реальностей. Світ реальний і світ віртуальний, з одного боку, відділені один від одного, а з іншого – все більш можна відмітити їхнє взаємопроникнення. Тому сьогодні арт-терапія, як метод зцілення особистості засобами мистецтва, потребує осмислення нових можливостей інформаційного світу, виходу на новий рівень розуміння механізмів зцілення через використання медіа в творчому процесі.

І сучасні художники, як й у всі часи, шукають різні стимули для творчості в різних областях знань. Художники наслідують природу, і

сьогодні цивілізація стає природою, де знаходять своє натхнення митці. Сучасне мистецтво в тому вигляді, як воно існує зараз, сформувалося в 1960-70-х роках. Художні пошуки того часу можна розглядати як пошук альтернатив модернізму, що виражалося в пошуку нових образів, нових засобів та матеріалів вираження. Можна описати це як зрушення від об'єкта до процесу. І на цей процес великого впливу надав розвиток технологій, який розширив палітру засобів, що використовуються художниками. Розвиток науки та техніки в кінці ХХ – початку ХХІ ст. сприяв появі нових феноменів в мистецтві – фотографії, відео-арту, мережевого мистецтва тощо – того, що отримало назву медіа-арт або мистецтва нових медіа [8]. Отже, саме в межах постмодернізму сформувалися мистецтва нових медіа чи електронні мистецтва як сукупність витворів мистецтва, що пов'язані з новими медійними та цифровими технологіями, комп'ютерною графікою, анімацією, інтерактивними інтернет-технологіями [6].

Потрібно відмітити, що традиційно слово «медіа» перекладається як «посередник», тобто засіб, проміжна ланка. «Медіа» – це пристрій технологічного характеру для запису, збереження та передачі інформації [5]. І в нашому інформаційному світі саме обмін інформацією є необхідною складовою життя суспільства, отже, медіа-технології є посередником людської діяльності взагалі, є засобом комунікації, умовою людської активності. Уточнимо, що медіа-мистецтво, чи media art, використовує як художнє поле сучасні комунікаційні технології такі, як інтернет, телефон або будь-який інший вид і формат передачі сигналу. Цей термін показує відмінності культурних об'єктів від витворів традиційного мистецтва (живопису, скульптури тощо).

Різновидами медіа-арту є:

- відео-арт (мистецтво роботи з відео- і телевізійними образами, включаючи мистецтво відеоінсталляцій – оприлюднення художніх «конструкцій» з телевізійних і відео-пристроїв, що підпорядковані єдиній художній задачі); зокрема – відеомепінг (video mapping) – проєкція з одного чи кількох проєкторів на різні об'єкти: будівлі, басейни (архітектурний мепінг) [6]:

- мистецтво цифрової фотографії;
- телеком'юнікейшн арт (як художній простір використовуються різні види відомих кіберпросторів, починаючи з телефонного);
- нет-арт, або мережеве мистецтво (витвори цього виду мистецтва не можуть існувати ні в якому іншому середовищі крім мережевого);
- медіа-ландшафтний арт;

• медіа-перформанс (завдяки розвитку технологій мистецтво перформансу, акціонізму вийшло на новий рівень розвитку, отримало інноваційні художні зображувально-виразні засоби, зокрема, в просторових формах мистецтва);

• медіа-інсталяція;

• інтерактивне електронне мистецтво, що залучає аудиторію;

• саунд-арт (використання звуку для створення творчих продуктів – звукові скульптури, звукові інсталяції, музичні фонтани);

• VJ-ing тощо [5].

Виділимо деякі особливості медіа-арту як найсучаснішого виду мистецтва. Мистецтво нових медіа не є набором однотипних практик, а є складною галуззю, що містить три основних елементи: 1) система мистецтв, 2) наукові та промислові дослідження, і 3) політико-культурний медіа активізм. Більшість проєктів в медіа-арті працюють з такими темами як політика і соціальна свідомість, даючи можливість проявитися соціальному активізму за допомогою інтерактивної природи медіа [7].

Для медіа-арту характерно взаємопроникнення, доповнення, зближення незалежних один від одного явищ. З одного боку, це конвергенція засобів комунікації (звуку, відео, тексту тощо), а з іншого – нові способи реалізації витворів, що дозволяють мультимедійні технології, які суттєво розширюють інструментарій митця, дозволяють моделювати нове перцептивне середовище, занурювати глядача в авторську віртуальну реальність [6].

Медіа-арт народився в епоху глобалізації, тому його особливостями є **мобільність, відсутність меж і обмежень** та відсутність визначеного національно-культурного коду. Художники можуть взаємодіяти з глядачами не виходячи з будинку, поширювати власні твори і отримувати зворотній зв'язок. Віртуальний світ зливається зі світом реальним. Мистецька освіта та використання тих самих технологій ведуть до асиміляції естетики та стратегій. Образотворче мистецтво має регіональні та національні ознаки тисячорічної давнини, література, театр, кіно має різні наративи та культурні коди. В медіа-арті **відсутні культурні дивергенції**. Спроби зміщення меж, змішування науки, технології та мистецтва є атрибутами медіа-арту в будь-якому культурному та національному середовищі [8].

Інша особливість пов'язана з **розмитістю меж між автором та глядачем**: художники створюють сайти-майданчики з певними інструментами для креативу, користувачі яких, не маючи мистецької

освіти, створюють неймовірні цифрові інсталяції, звукові композиції в вікнах інтернет-браузерів за допомогою найпростіших маніпуляцій.

Витвори сучасного актуального мистецтва часто створюються художниками не з комерційними цілями, а з метою транслявання і тиражування в мережі інтернет. Ці витвори не можна купити, або володіти ними, важко продати. Медіа-арт – *мистецтво заради творчості*, заради самовираження.

Епатаж, карнавал, провокація були притаманні мистецтву у всі часи. Завжди мистецтво йшло попереду людства, художники показували іншим шляхи розвитку і безвихідь, спонукали до нових рівнів усвідомлення, розвитку світогляду, переосмислення сьогодення. Сучасний медіа-арт, отримуючи безмежні можливості стихійного розповсюдження в мережі інтернет, часто приводить до вибуху суспільної свідомості [6].

До речі, художня естетика, художник, публіка, посередники, ЗМІ включаються в мультимедійні процеси і отримують функції один одного. Мистецтво як ніколи знаходиться *під впливом соціальних контекстів*.

Розглянемо ще таку особливість медіа-арту як *спрямованість на комунікацію*. Віртуальний простір, який є надзвичайним і привабливим, і доступ до якого надає комп'ютер, є самостійним квазіреальним простором, покращеною «копією» світу (більш швидкою, більш інформативною, більш безпечною). Це трьохмірний простір, з новим розумінням і способом освоєння часу та простору, іншим принципом руху, швидкості, дії, іншим способом побудови міжлюдських стосунків. Завдяки цим якостям віртуального простору з'явився Net арт – мережеве мистецтво (англ. net.art, англ. Internet art), твори, створені в інтернеті, для інтернету: такі, що виставляються, існують, функціонують в мережі. І саме цей вид медіа-арту спрямований в першу чергу на комунікацію замість репрезентації. Метою художника є не авторитарне вираження, демонстрація, нав'язування власного бачення, особистої позиції, а комунікація – *спілкування з глядачем, залучення його в творчий діалог*. В нет-арті є *свобода* – від державних установ, ангажованості, заказів. Інтернет є засобом вираження нет-арту і є обов'язковою умовою для сприймання витвору мистецтва [5].

Повернемося до арт-терапії. Чи може арт-терапія використовувати нові форми мистецтва – медіа-арт в своєму просторі? Які можливості розкриває інформаційний світ для арт-терапії?

По-перше, зазначимо, що нові медійні пристрої дозволяють створювати неймовірні продукти: будь-хто може створити фото, відео,

колаж чи навіть анімаційний фільм за допомогою лише смартфона. Іноді дорослій людині важко взяти в руки пензлика чи крейди, сісти за стіл і почати малювати. Чи вона соромиться, чи просто не знає, як це робити. Але багато хто готовий сісти за комп'ютер і створити, наприклад, демотиватор чи віртуальну картинку, що буде виражати його стан, його думку, його переконання.

Поширення власноруч створеного контенту через інтернет, через соціальні мережі надає людині безмежні можливості для отримання підтримки друзів і навіть незнайомих людей через «вподобання» («лайки»). На думку Олексія Шульгіна, в класифікацію творів мережевого мистецтва за формою і характером замислу входить і story telling / розповідання історій, і звіт про подорож, і, навіть, self-promotion [5].

Отже, завдяки інтернет-технологіям медіа-арт-терапія сприяє розширенню комунікативних стратегій та дій клієнта. Дозволяє працювати з тими, хто не може за певних причин брати участь в арт-терапевтичній групі, ділитися переживаннями та висловлювати власні думки іншим. Це сприяє адаптації та реадaptaції людини у спільноті, створює умови для соціальної активності, що є ознакою медіа-арту взагалі, і, таким чином, формує активну життєву позицію клієнта.

Мультимодальність віртуального простору дозволяє оживити свою історію, свою казку, створюючи анімацію (хоча б Gif), чи просто його озвучити за допомогою електронної музики. Адже, не всі навчалися грі на музичних інструментах і не завжди можуть їх використати у власній творчості.

Але треба пам'ятати, що серед загальних ознак арт-терапевтичних технологій не тільки використання образотворчих матеріалів для вираження змістів свого внутрішнього світу, але й наявність особливих умов, середовища для зцілення і присутність арт-терапевта поруч із людиною в процесі її образотворчої діяльності та використання ним тих чи інших інтервенцій, які допомагають людині виражати свої почуття та думки в художній формі та усвідомлювати зв'язок творчої продукції зі змістами свого внутрішнього світу

Наведемо кілька прикладів використання медіа-арт-терапії.

Останнім часом дуже активно розвивається кінотерапія як застосування медіатворчості – процесу створення медіапродуктів (кінофільмів, анімаційних фільмів) з метою зцілення особистості та групи. Кіно – окремий вид мистецтва, але, як, звісно, й театр, – це складний вид мистецтва, якій містить й рух, і візуальні образи, і звукові. Раніше для створення «кіно» потрібно було мати складну, коштовну техніку, мати спеціальні знання щодо її застосування, а сьогодні – відеокамера

є в будь-якому смартфоні, що й привело до стрімкого розвитку та поширення цього методу медіа-арт-терапії. Раніше він використовувався лише в варіанті сприйняття готових витворів кіномистецтва.

Еліна Алієва, аспірантка кафедри психології Інституту філософської освіти та науки Національного Педагогічного Університету імені М.П. Драгоманова у дисертації у формувальному експерименті використовує такий вид роботи як створення відео-роліку – засобу впровадження у повсякденному житті мотиваційного особистого матеріалу. Учасники тренінгу після проведення програми мають засвоєний досвід самопрезентації у відео-роліках на тему-питання: «Що для мене означає бути дорослим і самостійним?» [1].

Олена Голубєва, колишній молодший науковий співробітник лабораторії психології масової комунікації та медіа-освіти, керівник студії мультиплікації «Червоний собака» ЦДЮТ Солом'янського району використовує створення анімації як окремий вид занять, і неодноразово презентувала свої доробки на наших конференціях [3, 4]. Вона досліджувала психологічні закономірності сприйняття, мислення через екранні образи, які впливають на психічну реальність людини, маніпулювання в кіно простором і часом, пікселяцію як особливу техніку анімації, за допомогою якої на екрані без спецефектів та комп'ютерної графіки можна створити неможливе – літати, рухати поглядом предмети та багато іншого. На її думку, досягнення кіномистецтва формують закономірності соціально-психологічного та культурно-історичного плану. Складноорганізовані форми в сучасній екранній культурі потребують створення навігації як пошуку засобу переходу від одиничних форм до їхніх динамічних конструкцій.

Не можна обминути увагою і значний доробок *Ірини Борейчук* в галузі фототерапії [2].

Отже, медіа-арт суттєво розширює можливості використання арт-терапії, допомагає знизити страх перед власною творчістю, поділитися продуктами з іншими і отримати підтримку. Використання медіа-арту в терапевтичному процесі – це сучасність, адже медіа увійшли в наше життя і не можна їх звідти викинути.

Література:

1. *Алієва Е.* Мотиваційний серіал. – [Електронне джерело]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=-JqihotqqZc>
2. *Борейчук І.* Фототерапія як спосіб прийняття чужого досвіду/ Ірина Борейчук/ Простір арт-терапії: палітра емоцій: матеріали XIII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 – 27 лю-

- того 2016 р.) / [за наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдюнової, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. – К. : Золоті ворота, 2016. – С. 11-13
3. *Голубева О.Є.* Екранна мова: один плюс один дорівнює три / Олена Голубева/ Простір арт-терапії: міф, метафора, символ: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, Інститут соціальної та політичної психології АПН України – ЦППО АПН України, 28 лютого-1 березня 2008 р.) / За наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдюнової, О.А. Бреусенка-Кузнєцова, О.Л. Вознесенської. – К.: Міленіум, 2008. – С. 84-87.
 4. *Голубева О.* Цей загадковий тривожний сас пенс / Олена Голубева/ Простір арт-терапії: витоки натхнення: Матеріали VIII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 24-26 лютого 2011 р.) / За наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдюнової, О.А. Бреусенка-Кузнєцова, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар. – К.: Золоті ворота, 2011. – С. 109-111.
 5. Медиа-арт. – [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://visart.info/POST/media.htm>
 6. Нью-медиа арт. – [Електронне джерело]. – Режим доступу: http://artandyou.ru/category/history/post/new_media_art
 7. *Тетерин С.* Что такое медиа арт? - давайте разбираться вместе / Сергей Тетерин http://www.teterin.ru/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1
 8. *Цорн П.* Современные кочевники – медиа-арт и глобализация/ Петер Цорн. Перевод: С.Мюллер. – [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.goethe.de/ins/kz/ru/alm/kul/mag/12154899.html>

ИССЛЕДУЯ СИЛУ ЦВЕТА. ЦВЕТОТЕРАПИЯ. ВОЗМОЖНОСТИ ЦВЕТА В АРТ-ТЕРАПИИ

Волкова Людмила

*старший преподаватель кафедры изобразительного искусства
Института искусств Киевского Университета им. Б.Д. Гринченка,
член ВОО «Арт-терапевтическая ассоциация» (Киев)*

Цвета действуют на душу, они могут
вызывать чувства, пробуждать эмоции и мысль
И.В. Гете

Что такое цвет и его значение для человечества? «Цвет – это олицетворение жизни, так как мир без красок представляется нам мертвым» (И. Иттен). К цвету обращаются все... Современный человек не представляет себя вне цвета. Цвет является инструментом проникновения в пространство и выражением разных идей, он никого не оставляет равнодушным. Как воздействует цвет на человека? Психология цвета, изучающая процесс восприятия людьми цвета и зависимость